Etelä-Suomi
Aluehallintovirasto
Työsuojelun vastuualue

Lausunto
Dnro ESAVI/8423/00.02.00/2016

27.9.2016

TyV(att)eduskunta.fi

VNS 5/2016 vp

Harmaa talous/sisäinen turvallisuus

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue on tutustunut viitekohdassa mainittuun selontekoon ja haluaa kunnioittaen tuoda siitä seuraavia näkökantoja valiokunnan tietoon.

Poliisi- ja työsuojeluviranomaisen tehtävien uudelleen arviointi

Selonteossa käsitellään laajasti sisäistä turvallisuutta sisäasianhallinnon näkökulmasta. Erityisesti selonteossa käsitellään poliisien tehtäviä ja toimintaa. Työsuojelun vastuualue on tehnyt poliisihallinnon kanssa pitkäaikaista yhteistyötä työturvallisuusrikosten tutkinnassa. Viime vuosina vastuualue on laajentanut yhteistyön muotoja myös muuhun toimintaan, joiden tavoitteena on ollut torjua harmaan talouden aiheuttamia haittoja työntekijöille, yrityksille ja yhteiskunnalle. Erityisesti ulkomaisen työvoiman käyttöä säätelevän lain (sekä tilaajavastuulain) ja rakennusalan henkilötunniste- ja veronumerovalvonnassa on yhteisiä rajapintoja poliisin ja työsuojeluvirannomaisen tehtävissä. Niissä on päällekkäisyyttä, joiden purkaminen vähentäisi jossain määrin poliisille ja tuomioistuimille kuuluvien tehtävien määrä.

Työsuojelun valvonnassa työnantajille tai valvonnan kohteille annetaan toimintaohjeita tai kehotuksia silloin, kun valvottavissa asioissa todetaan lainsäädännön minimitason alituksia. Sen lisäksi työsuojeluviranomainen voi tehdä ilmoituksia poliisiviranomaiselle, jos on todennäköisiä perusteita epäillä, että on tehty työsuojeluviranomaisen valvottavan olevassa laissa tai rikoslaissa rangaistavaksi säädetty teko. Usein ilmoitukset liittyvät tilanteisiin, joissa työnantajat käyttävät luvatonta ulkomaista työvoimaa, eivät noudata työaikalaissa säädettyjä velvollisuuksia, jättävät työterveyshuollon järjestämättä tai työsyrjintään tai kiskonnantapaiseen työsyrjintään liittyviin asioihin. Osa rangaistavaksi säädetyistä teoista ovat selkeitä rikkomustyyppisiä laiminlyöntejä, joiden enempää selvittelyä esitutkinnassa ei pidetä vastuualueen mielestä tarpeellisena. Lisäksi ilmoitusten osalta tehdään poliisin toimesta usein esitutkinnan

Postiosoite PL 110, 00521 Helsinki
Käyntiosoite Ratapihantie 9, 00520 Helsinki
Puhelin 0295 016 000
tyosuojelu.etela@avi.fi
www.tyosuojelu.fi

rajoittamispäätöksiä, jotka aiheuttavat työsuojelutarkastajien keskuudessa turhautumista. Perusteina rajoittamispäätöksille on yleensä ollut teon vähäisyys tai taloudelliset syyt.

Esitutkinnan rajoittamispäätökset antavat kuitenkin sellaisen viestin ulospäin, että lakeja ja asetuksia voidaan rikkoa, koska niistä ei tuomita rangaistukseen. Se voi pitkään jatkuessa murentaa luottamusta viranomaistoimintaan ja pahimmillaan luoda entistä enemmän pohjaa epäterveelle kilpailulle ja harmaalle taloudelle.

Vastuualueen käsityksen mukaan selvät rikkomustapaukset voitaisiin saattaa esimerkiksi laiminlyöntiomaksutyyppiseen menettelyyn, jonka käytöstä vastuualueella on tilaajavastuulain valvonnasta hyvät kokemukset. Sen sijaan sellaiset tapaukset, joissa on rikoksen tunnusmerkit tai ainakin on todennäköisiä perusteita epäillä niiden täyttyminen, on edelleen syytä ilmoittaa poliisille esitutkintaa varten. Myös uudessa lähetettyjä työntekijöitä koskevassa laissa on työsuojeluviranomaisella mahdollisuus käyttää laiminlyöntimaksumenettelyä. Menettelyn laajentaminen myös muihin selkeisiin rikkomuksiin vähentäisi jossain määrin poliisin suorittaman esitutkinnan tai tuomioistuimen vaatimaa resurssitarvetta.

Menettely ei lisäisi juurikaan työsuojeluviranomaisen tehtäviä, koska ilmoituksia laadittaessa joudutaan tekemään samantyyppiset perustelut kuin laadittaessa laiminlyöntimaksupäätöstäkin, mutta menettelyllä voitaisiin lyhentää merkittävästi prosessien kestoa.

Asian on esillä myös Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmassa vuosille 2016-2020. Toimenpideohjelman mukaan hallinnollisten seuraamusten käyttöalueen laajentamista selvitetään. Perustettavan hankkeen erillisenä osana selvitetään kolmikantaisesti hallinnollisten sanktioiden käyttömahdollisuudet työlainsäädännössä ja työsuojeluvalvonnassa sen tehokkuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Ulkomaista työvoimaa käyttävien työnantajien valvonta

Suomen turvallisuusympäristö on selonteon mukaan muuttunut lähialueiden kriisien takia, joka näkyy mm. turvapaikkaa hakevien määrän kasvuna. Turvapaikkaa hakevien sijoittuminen yhteiskuntaan on haasteellista ja turvapaikkaa hakevat ovat vastuualueen käsityksen mukaan alttiita hyväksikäytölle työelämässä.

Työsuojeluviranomaisen tehtäviin kuuluu valvoa mm. että työnantajat käyttävät sellaista työvoimaa, joilla on työnteko-oikeus Suomessa ja että heille maksetaan suomalaisten työehtosopimusten mukaista korvausta työstä. Turvapaikanhakijat saavat työnteko-oikeuden oltuaan 6 kuukautta turvapaikanhaijana silloin, kun turvapaikan hakijalla ei ole matkustusasiakirjoja. Muutoin aikaraja on 3 kuukautta. Työnteko-oikeus jatkuu, kunnes hakija on saanut lainvoimaisen päätöksen. Jos hakija saa kielteisen lainvoimaisen päätöksen, ei hänellä ole sen jälkeen Suomessa työnteko-oikeutta. Kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut hakija on erityisen altis hyväksikäytölle ja se voi jatkossa lisätä työsuojeluviranomaisen valvontatehtäviä ja ainakin se lisää yhteistyötarvetta erityi-

sesti poliisiviranomaisten kanssa. Vastuualueella on huoli siitä, että vähennettäessä poliisin resursseja, saattaa se vaikuttaa negatiivisesti viranomaisyhteistyöhön.

Poliisien resurssien vähenemisestä mahdollisesti aiheutuvat haitat

Vastuualue halua tuoda valiokunnan tietoon huolensa myös siitä, millaisia seuraamuksia resurssien vähenemisestä voi seurata. Resurssien väheneminen ja toisaalta lisääntyvien tehtävien hoitaminen voi tuoda poliisimiehille uusia työturvallisuusriskejä. Selonteossakin mainitaan, että poliisin työturvallisuuden arvioidaan heikkenevän resurssien vähenemisen myötä. Vaikeita hälytystehtäviä joudutaan hoitamaan jatkossa pienemmällä miehityksellä ilman asiantuntevia apujoukkoja. Tämä on omiaan lisäämään poliisimieheen kohdistuvia työturvallisuusriskejä. Myös kaavaillut muutokset sakon ja rikesakonmääräämistä koskevaan lakiin tulevat lisäämään poliisin kuormittavuutta esitutkintojen suorittamiseksi.

Mainittu kehityssuunta ei ole työturvallisuuslain tarkoituksen mukaista. Lain tarkoituksena on päinvastoin parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä ennalta ehkäistä ja torjua tapaturmia tai muita fyysisen tai henkisen terveyden haittoja.

Johtaja Kaarina Myyri-Partanen

Ylitarkastaja Harri Patrikainen